

Verslag van werkgroep 2

Thema: Een nieuw instrumentarium voor rechterlijke straftoemeting

Preadvies : A. WINANTS, 1ste Substituut-Procureur des Konings te Brussel, assistent aan de V.U.Brussel

Voorz. : W. BIJL, Kamervoorzitter in het Hof van Beroep te Antwerpen

Secr. : R. VERSTRAETEN, Advocaat, Assistent aan de K.U.Leuven

Het preadvies voor deze werkgroep werd opgesteld door dhr. A. WINANTS, Eerste Substituut-Procureur des Konings te Brussel en assistent aan de V.U.B., en door hemzelf voorgebracht voor de Nederlandse taalgroep, waar dhr. W. BIJL, Kamervoorzitter in het Hof van Beroep te Antwerpen optrad als voorzitter. In de Franse taalgroep werd het preadvies uiteengezet door dhr. P. MASSEI, Rechter in de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel. Het voorzitterschap werd waargenomen door dhr. Th. MARCHANDISE, Eerste Substituut-Procureur des Konings te Charleroi, terwijl dhr. P. ERAUW, Substituut-Procureur des Konings te Brussel, als verslaggever fungeerde.

De discussie concentreerde zich in een eerste stadium rond de problemen bij de aanpassing van de bestaande sancties. Het voorstel tot afschaffing van de korte *gevangenisstraf* — beneden de zes maanden — werd verdeeld onthaald, waarbij de magistraten een eerder afwijzende houding innamen, terwijl een aantal welzijnswerkers zich positief t.a.v. deze vernieuwing opstelden. Iedereen bleek het erover eens dat een duidelijke stellingname in elk geval beter is dan een systeem van feitelijke niet-uitvoering van een aantal straffen, doch anderzijds werd aangegeven dat overwegingen van praktische aard niet doorslaggevend mogen zijn bij een besluitvorming hieromtrent. Als voornaamste bezwaren werden geopperd dat een gevangenisstraf in bepaalde gevallen een meer heropvoedend karakter heeft dan een geldboete, en dat in sommige gevallen ook geen andere mogelijkheid bestaat omdat de alternatieven t.a.v. zekere delinquenten illusoir zijn. Een aantal deelnemers waren ook de mening toegedaan dat het zogenaamde schokeffect van de korte gevangenisstraf soms wel degelijk een heilzame werking kan hebben. Als voornaamste probleem werd het risico naar voren geschoven dat een straf van zes maanden een vertreksanctie zou worden en de hervorming aldus van haar doel zou worden afgewend. Vanuit de magistratuur opteerde men aldus voor het behoud van de korte gevangenisstraf, met dien verstande dat zij vlugger na de feiten zou moeten kunnen worden uitgevoerd, en met inbouw van een eventueel correctief bestaande in de niet-uitvoering wanneer de straf beneden een bepaald plafond blijft, waarbij gedacht werd aan het systeem van artikel 152 van het Voorontwerp.

De algemene beperking van de maximumduur van de correctionele gevangenisstraf op vijf jaar kwam in de Nederlandse taalgroep praktisch niet aan bod doch werd in de Franse taalgroep quasi unaniem als volkomen ontoereikend bestempeld, hierbij ook wijzend op de contradictie met de recente stellingname van de wetgever bij de uitbreiding van de mogelijkheden tot correctionalisatie. Het toevertrouwen van een veel groter aantal zaken aan het Hof van Assisen werd onrealiseerbaar en onwenselijk geacht.

Bij het voorstel tot afschaffing van de vervangende gevangenisstraf werd begrip opgebracht voor het discriminatoir karakter van deze sanctie, doch ontstond enige vrees m.b.t. de kosten van de invordering van de geldboeten. Een lid van de advocatuur repliceerde hierop dat ook de uitvoering van een groot aantal vervangende gevangenisstraffen zeer hoge kosten voor de Staat veroorzaakt. Vanuit de hoek van het parket werd een groot belang gehecht aan de afschrikingswaarde van de vervangende gevangenisstraf.

De aanpassing van de *geldboete* aan de draagkracht van de betrokkene werd eenstemmig als zeer positief ervaren. Enkel werd enig voorbehoud gemaakt voor het bekomen — en het debatteren — van de nodige informatie, en werd hieraan door een lid de vraag gekoppeld of door het recht op privacy geen grens aan de individualisering moet worden aangebracht. Het fractioneren van de geldboete gebeurt ook nu reeds in de praktijk. Het kantonneren heeft zeker als voordeel dat de straf ook een positief aspect krijgt en als aanzet voor de vergoeding van het slachtoffer kan dienen, doch riep de bedenking op dat het risico op misbruik bestaat en de

geldboete een soort van dwangsom zou worden die niet meer in verhouding staat tot de ernst van de feiten. Tenslotte moet worden opgemerkt dat het nalaten een maximum van de geldboete te bepalen, vragen deed rijzen naar de eerbiediging van het legaliteitsbeginsel.

Wat de overige 'klassieke' sancties betreft, werd de mogelijkheid tot een *verbeurdverklaring* op basis van gelijkwaardigheid sterk gewaardeerd. Voor het *beroepsverbod* werd vrede genomen met de eerste toepassingsmodaliteit — misbruik van het beroep — doch werd de tweede — de voortzetting van het beroep maakt een gevaar uit voor de maatschappij — als onvoldoende nauwkeurig ervaren en werd de bedenking gemaakt dat de (on)voorzienbaarheid van deze sanctie opnieuw het legaliteitsbeginsel aan het wankelen kan brengen. Gepleit werd voor een objectieve lijst van misdrijven die aanleiding zouden kunnen zijn voor het uitspreken van een beroepsverbod. Meer algemeen werd ook de verenigbaarheid met het recht op arbeid aan de orde gebracht, en het gevaar onderstreept dat een ongecontroleerde toepassing van deze sanctie tot zeer zware patrimoniale gevolgen zou leiden, met repercussies op de vergoeding van de slachtoffers.

Vervolgens werd ingegaan op de innovaties in het strafrechtelijk arsenaal die door het voorontwerp worden aangebracht.

Het strafrechtelijk *bevel* werd voor zeer specifieke misdrijven — b.v. inzake stedebouw — als zeer nuttig beschouwd, doch voor andere misdrijven — b.v. souteneurschap — als een illusie. De overheersende mening was dat een dergelijke bevoegdheid uitsluitend aan de rechter toebehoort, en dat het parket zich dient te beperken tot aanbevelingen.

De eenvoudige *schuldigverklaring* werd unaniem voldoende geacht in zekere gevallen, zoals onvrijwillige slagen en verwondingen en bij een aantal instrumentele strafwetten. Het stigmatiserende — volgens een lid het in sommige gevallen ook bevrijdende — effect van de strafrechtelijke terechtwijzing blijft hier bestaan. De *transactie* werd als onderwerp van een andere werkgroep onbesproken gelaten. Gesteld werd dat de *niet-uitvoering* van straffen onder een bepaald plafond, overeenkomstig artikel 152 van het voorontwerp, een adequaat strafrechtelijk beleidsmiddel kan zijn, doch het automatisch karakter ervan werd gehekeld.

Van de maatregelen werd de *verwijzing naar de tuchtrechtelijke overheid* met veel wantrouwen benaderd, o.m. gelet op de vereiste onpartijdigheid van de rechtbank en de eventuele toepasselijkheid van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Gevreesd werd voor over- of onderbestrafing, onduidelijkheid omtrent de criteria en de mogelijke invloeden, en aldus voor een gevoel van rechtsonzekerheid. Daarnaast werd ook op klaarheid aangedrongen aangaande de vraag of voorafgaandelijk aan de verwijzing de schuld moet onderzocht worden, en werd betreurd dat de rechtbank in dit systeem elke controle over de sanctie verliest. De *dienst ten bate van de gemeenschap* werd inhoudelijk positief beoordeeld doch als grote praktische bezwaren kwamen tot uiting het gebrek aan diepgaande informatie over de betrokkene, hetgeen zou moeten worden opgevangen door het door artikel 145 van het Voorontwerp verplichte medisch-sociaal dossier, en het gebrek aan financiële middelen, begeleiding en infrastructuur. Ook wees een lid op de moeilijkheden die kunnen ontstaan in de instellingen of organisaties waarin de delinquenten worden tewerkgesteld. Bij deze maatregel werd ook de afwezigheid van wettelijke toepassingsgrenzen als een lacune aangevoeld.

In een derde stadium werd tenslotte het — inmiddels ingevolge de Wet van 27 april 1986, gepubliceerd in het B.S. van 20 mei 1987 wet geworden — voorstel tot motivering van de strafmaat besproken. Deze verplichting werd door de magistratuur met een zekere scepsis benaderd, echter uitsluitend geïnspireerd door praktische overwegingen. Het werd echter positief onthaald dat op deze manier een meer diepgaand debat over de concrete straftoemingscriteria zou kunnen ontstaan. Het feit dat de verplichting enkel geldt voor de strafrechter die in eerste aanleg uitspraak doet stuitte op algemeen onbegrip.

Als besluit werd het advies van de preadviseur gevolgd dat het Voorontwerp erin slaagt de individualisering van de sanctie te versterken, doch dat bij de doeltreffendheid van de sanctie enkele vraagtekens kunnen worden geplaatst.

Raf Verstraeten